

144.

I. N. J. C.

DISSERTATIO GRADUALIS

DE

SACELLIS
SEPULCRALIBUS,

IN

TEMPLO CATHEDRALI ABOËNSI
OBVIIS,

QUAM

CONSENS. AMPLISS. SENATUS PHILOSOPH. IN
ILLUSTRI AD AURAM LYCEO,
PRÆSIDE

MAG. JOHANNES
BILMARK,

Histor. & Phil. Pract. PROFESSORE Reg. & Ordin.
nec non h. t. RECTORE Magnifico,

Publicæ Eruditorum disquisitioni modeste offert

ALEXANDER LAURÆUS, Fil.

Verbi Divini Minister, Aboënsis.

IN AUD. MAJORI DIE xxx Maji AN. MDCCLXXVIII,
H. A. M. C.

A B O Æ

Impressit JOH. CHRISTOPH. FRENCKELL,
Reg. Acad. Typogr.

PRÆFATIO.

Triginta jam præterlapsi sunt anni, ex quibus tunc temporis Philosophiæ Candidatus, nunc autem Scholæ Cathedralis Aboënsis Rector, Præclarissimus Dominus Magister NICOLAUS TURDIN, Vir cum ob multam eruditionem, tum imprimis propter studium antiquitatis Patriæ admodum celebris, pro laurea Philosophica rite obtinenda exorsus est Templi Cathedralis Aboënsis Historiam, sed cujus unica tantummodo papyri scheda in publicam prodit lucem. Impediverunt autem partim curta domi supellex, partim inopia necessariorum documentorum eximium hunc Virum, quominus ingenti popularium suorum desiderio hætenus satisfacere potuerit; impedient etjam, ut prævidemus ac dolemus, concatenati ejus labores scholastici, quominus inceptam a se telam in posterum pertextet. Interea nulli dubitamus, quin plura collegerit specimina Historica, cum præsentis argumento, tum Historiæ Civitatis Aboënsis multam lucem sceneratura. Retulit etjam Cancellariæ Regiæ Consiliarius atque Historiarum ad hanc Academiam Professor p. m. Nobilissimus Dominus, ALGOTHUS SCARIN, Successori suo atque Præsidi meo, se, ut Vir fuit, si quis alius, laboriosissimus, habe-

habere Historiam Templi Cathedralis Aboënsis, cujus exacta & nitida descriptio ipsi curæ cordique perquam fuit (a), a se propria manu consignatam, non paucioribus, quam septemdecim papyri schedis comprehensam, & jam typis paratam; quorsum autem hoc eruditionis specimen deinceps pervenerit, quantamcunque adhibuimus diligentiam, indagare tamen nulli potuimus. Prolixum omnino, ac viribus & facultatibus nostris longe superius foret opus, si integram Templi Aboënsis Historiam adornare, adornatamque publicæ luci dare vellemus; quamobrem captus veneratione loci, in quo cum Pater meus carissimus, partim ut Ecclesiæ Fennicæ Aboënsis Choralis, partim jam ut hujus ædis Sacræ Oeconomus diligentissimus præcipuum vitæ suæ tempus continuis laboribus consumsit, tum ego primitias Sacri muneris, mihi injuncti, eidem ministerio impendi, particulam tantummodo Historiæ diu desideratæ, quæ descriptionem Sacellorum sepulcralium (Graf-Chor), in isthoc Templo obviolum, contineret, elucubrandam in me sumsi. Equidem satis prævideo, non omnia ad unguem, sicut vellem ac deberem, me exsequi posse; nolui tamen notabilia omittere, ut notatu minus digna anxie colligerem. Animadvertet perspicax Lector in hac opella insignes cum lapsus tum lacunas; sed quum nec illos evitare, nec has supplere nostra, si quæ sit, potuit industria; si opera nostra nullam mereatur laudem, hallucinationis tamen facilem nobis pollicemur veniam.

(a) Vid. Svánka Mercurius år 1760 mens. Januar. p. 18. seq.

§. I.

Instituti igitur nostri memores, missis omnibus ambagibus, statim ad descriptionem facellorum sepulchralium, qualia præsertim nunc temporis sese intuentibus offerunt, tradendam nos accingimus; initium facturi ab illis, quæ in parte Templi Australi sunt exstructa. Inter hæc autem locum sibi facile principem vindicat Chorus TOTTIANUS (a) nuncupatus, in quo præter alia monumenta imprimis eminet magnificum illud Cenotaphium TOTTIANUM, ex marmore exstructum & magno artificio cælatum. Speciem illud præbet aræ (b), in qua prostant bina simulacra humanæ proceritatis erecta, quorum alterum repræsentat Illustrissimum Heroëm ACHATIUM TOTT, alterum Conjugem ipsius CHRISTINAM BRAHE. Aram hanc laquear tegit, quatuor columnis suffultum, in cujus fronte arma Gentilitia Tottiana & Brahæa comparent. Superius conspiciuntur cum bini Angeli, in genua procumbentes, tum ipse Salvator mundi, vexillum triumphale dextra tenens. Speciosum hocce monumentum An. 1688 erectum est industria Sculptoris ac Lapidæ PETRI SCHULTZ, sicut hæc indicant verba, columnæ cuidam incisa: *Petrus Schultz S. R. Sculptor inuenit & fecit.* Paullo superius ad utrumque latus hujus monumenti in eodem pariete occurrunt duæ tabulæ, egregie pictæ. Illa, quæ ad
dex-

dextram est, Heroëm modo memoratum exhibet, altera, qua sinistram, tori ejus Sociam hoc elogio sistit: CHRISTINA BRAHE, Boren Grefvinna af Wisingsborg, Grefvinna til Carleborg, Friherrinna til Sjundeby, Fru til Ekholmsfund, Lehals-Låhn och Skofteby &c. Blef född på Rydboholm, Anno 1609 den 10 Julii, år blefven Ånkia Anno 1640. d. 15. Junii, år conterfeyat Å:o 1656. Versus orientem cernitur Insigne Gentilicium Satrapæ Aboënsis, Liberi Baronis, LAURENTII CREUTZ (c), cui ab utraque parte appensum est geminum scutum, arma Gentilitatis Ejus Paterna & Materna exhibens. Inferius arcula quædam ænea, ligno superinducta occurrit, cui plura scripta membranea sunt inclusa (d). In muro ad meridiem vergente servatur etiamnum cassis & thorax ille ferreus, quibus Fortissimus Heros ACHATIUS TOTT quondam in dubia Martis palæstra indubiam suam virtutem præstiterat. Denique in eodem hocce choro sepulchrali cernitur tabula lapidea, introëuntibus ad sinistram posita, quæ memoriam Reginæ Svethiæ CATHARINÆ (e), Regis ERICI XIV Conjugis, litteris majusculis in hunc modum exprimit: Conduntur hoc busto Cineres Natalibus, Virtute, Fortuna quondam inclytæ imprimis KATHARINÆ, Dominæ de Liuxala (f), Quam ERICUS XIV, Svec. Goth. que Rex, thori Regii focietate dignam habuit; Eademque post viduitatem ad annum usque ætatis LXIII summa vitæ morumque pietate & innocentia transactam, placide in au-

la Ljuxala anno restauratæ Salutis M. D. C. XII obiit. Dehinc Filiæ Ejusdem ex thoro Regio legitime conceptæ, Dominæ SIGRIDIS, quæ conjunx Perillustis Domini HENRICI TOTT, Permagno Heroi ACHATIO TOTT Genitrix existit: Quem Tabula ex adverso posita fufius demonstrat.

Anno Domini M. D. C. LXXVIII Illustrissimus R. S. Drotzetus, Comes PETRUS BRAHE, curavit hoc Epitaphium fieri Nomine ac sumptibus Illustrissimæ Comitissæ, Dominæ CHRISTINÆ BRAHE, Natæ Comitissæ de Wisingsborg, Comitissæ de Carleborg, Lib. Baron. de Sjundeby, Dominæ de Skofteby, Ekholmsfund & Lehals-Låhn. Simul donavit huic Ecclesiæ Cathedrali Aboënsi mille Imperiales.

(a). Chorum hunc Illustrissimus Comes ACHATIUS TOTT, in vivis adhuc superstes, in sui dormitorium consecravit; quod heredes Ejus Anno 1641 die II Maji pro 500 tonnis frumenti emerunt & ferro opere clauferunt. Vid. Act. Capit. Aboënsis.

(b) Aræ huic tale elogium Excellentissimi Viri litteris majusculis deauratis incisum est: Illustrissimi Herois ac Domini, Dni ACHATII TOTT, Comitissæ de Carleborg, Liberi Baronis de Sjundeby, Domini in Ekholmsfund, Lehals-Låhn, Ljuxala & Gerkenâes, Equitis aurati, Regni Sveciæ Senatoris & Campi-Mareschalli Natalis annus a reddita salute M. D. XCVIII, dies IV Mensis Junii, locus aula Gerkenâes Nylandiæ fuit. Mortalitemque rursus post vi-

tam,

tam, rebus domi atque foris, in aula & bello præclare gestis, GUSTAVO MAGNO, Regum exemplari, magna ex parte consecratam A:o M. D. C. XL. die XV Julii, ætatis ultra quadragesimum biennio in aula sua Lafwila Parochiæ Eura-minne exuit. Facta non vicini solum, & quos arma Patriæ attingere stupent, sed Italus pariter & Iberus atque Galli loquuntur. Ita post annorum a prima ætate complurium militiam in insigni Comitibus JACOBI DE LA GARDIE, Regni Marschi per Moscoviam expeditione incepta, & inde Regis contra Polonum in Borussia auspiciis continuatam, ac denique interjecta in castra exterorum peregre transcursione etiam sub Augusto Bello Sveco-Germanico probatam, dignus, cui primarium in militia Campi-Mareschalli munus, & cum exercitu delecto agendi plena daretur potestas, quam in Saxonia inferiori exerceret, a Maximo Rege habitus, in Pomeraniæ Ducatibus, Gryphisvalda, Wismaria & Rostochio, in Bremensi, Stada & Boxtahuda, locis munitissimis occupatis, exercitum Cæsareum eis partibus penitus prosligavit. Hæc inter Equitis aurati splendor ipsi a summo virtutum æstimatore tributus, hinc Senatoria in victrici Regno dignitas, & post fata quoque Comitatus honos additus. Genus ipsi Paternum ex familia Sveciæ Daniæque a multis retro sæculis multo celeberrima, Regibusque cognata. Materno pariter Filia ERICI XIV, Regis Sveciæ legitima, Genetrice clarus. Bis maritus, primas cum illustrissima Domina

na SIGRIDE BIELKE, contraxit nuptias, atque ex ea Filii, Comit^{is} CLAUDII TOTT, virtutibus, qua toga, qua sago inclyti Parens, secundis illustrissimæ Dominæ, D:næ CHRISTINÆ BRAHE, Comitissæ de Wisingsborg &c. sese junxit, quæ superstes hoc manibus piissimis vovit monumentum.

(c) Inscriptio ejus hæc est: Kongl. Maj:ts Vår Allernädigste Konungs och Herres Troman och Lands-Höfdinge öfver Åbo och Biörneborgs-Låhn med Åland, Den Högvalborne Herre, Herr LORENTS CREUTZ, Friherre, Herre til Sarfvelax, Tjusterby, Torsby och Tykö, år född hit til verlden A:o 1646 den 31 Martii, och i Herrranom affömnad den 7 Februar. A:o 1698.

(d) In hac cistula plura manuscripta sunt recondita. 1:o Epicedium in CATHARINAM, Conjugem Regis ERICI XIV, lingua Latina & Svecana consignatum a Jeremia Petri Parg-Insulano An. 1612. 2:o Epicedium in SIGRIDEM, Filiam Regis ERICI XIV, & Conjugem D:ni HENRICI TOTT, An. 1635, dum corpus Ejus e Templo Råndåmåkenfi in Templum Cathedrale Aboënse fuit translatum. 3:o Epithalamium Germanica lingua exaratum in D:num ACHATIUM TOTT & D:nam CHRISTINAM BRAHE den 7 Octobr. 1638. 4:o Gesta D:ni ACHATII TOTT, nec non solemnes ritus, quibus ipse tumultu suo die 29 Sept. 1640 fuit illatus. 5:o Litteræ Comitivæ dignitatis, Filio ejus CLAUDIO TOTT a Regina CHRISTINA die 20 Martii 1652 concessæ. 6:o Scriptum

)

9

)

ptum membraneum, tredecim sigillis munitum, dat. Ekholmsund d. 6 Novembr. 1639, continet dotalitium illud, quod Ill. ACHATIUS TOTT alteri suæ Conjugi CHRISTINÆ BRAHE concessit.

(e) Ex hac CATHARINA, quam tenerrime dilexit Rex ERICUS XIV Filium, GUSTAVUM dictum, prius susceperat, quam legitimo cum ipsa junctus fuit matrimonio. Solemnnes tandem nuptiæ celebratæ sunt die 6 Julii Anni 1658, & quidem magna cum pompa, dieque sequenti CATHARINA, Magni Filia, in Basilica Stockholmensi ex consensu Ordinum Regni fuit coronata, Regnique Svethiæ Regina proclamata. Enimvero huic festivitati minime respondebat Majestatis diuturnitas, serenitatemque hanc horrenda insequēbatur tempestas, sicut annales ejus temporis adfatim docent.

(f) Est Ljuxala insigne prædium in parœcia Kangasala, ubi rudera supersunt domus, 28 concamerationes habentis, quam exstruendam curavit Comes ac Gubernator TOTT.

§. II.

Antequam choro hocce sepulchrali egredimur, paulisper in subterraneam concamerationem descendemus, ubi varia reperiuntur cinerum repositoria, digna omnino, quæ contemplantur & commemorentur. Præter CREUTZIANUM æneum (a) & STACKELBERGIANUM (b) quercinum, nec non duo alia stanno superinducta, in quibus ACHATIUS TOTT (c) & hujus mater Regis ERICI XIV Filia, SIGRIDIS,

B

(d) in

(d) in cineres redacti sunt, cernere heic præcipue licet cistulam feralem CATHARINÆ, Conjugis Regis modo memorati, de qua plura in §. antecedente diximus.

(a) A capite eadem prorsus verba occurrunt, quæ in scuto Ejus Capitali not. c. §. I. obveniunt. Ex adverso legitur Phil. I: v. 21.

(b) Inscriptio a fronte isthæc habetur: Fordom Felt-Marskalken Hôgvålborne Baron, Herr BERENT OTTO STACKELBERG, fødder åhr 1666 den 14 Januarii, döder den 29 Augusti åhr 1734.

(c) Loculus, qui cineres Ejus continet, talem gerit epigraphen litteris majusculis: Den Hôgvålborne Herre, Herr ACHATIUS TOTT, Herre til Ekholmfund, Sjundeby, Matzla, Ljuxala och Gerckenåes, Riddare, Sweriges Rikes Råd och Felt-Marskalck, blef född på Gerckenåes den 4 Julii 1598, blef död på Lavela den 15 Julii 1640.

(d) Cistulæ ejus ferali talis epigraphæ litteris majusculis inscripta legitur: SIGRID, Konung ERIC DEN FJORTONDES Dotter, Fru til Ljuxala, Sjundeby och Gerckenåes, blef född anno 1554, och aflöfnade i Herranom på Ljuxala gård den 24 Aprilis anno 1633.

§. III.

A choro, quem nunc lustravimus, ad WALLENSTJERNIANUM nos ducit vicinitatis ratio. Chorum hunc sepulcralem D:nus OLAVUS WALLEN-

LENSTJERNA, Regii Dicafterii Aboënsis Affessor, in sui, suorumque posterorum post fata reconditorium sibi comparavit, solutis pro eodem septingentis thaleris cupreis An. 1687, eundemque ferreis cancellis muniri fecit. Intra hos præter insigne WALLENSTJERNIANUM (a) & TIGERSTEDTIANUM (b), nihil memoria dignum occurrit. Sequuntur quidem duo alii chori amplioris formæ; verum quum nulla intra suum ambitum contineant monumenta, idcirco & illos sicco præterimus pede.

(a) In illo legitur: Kongl. Maj:ts vår Allernådigste Konungs och Herres Tro-Tjenare och Affessor uti den Kongl. Hofrätt i Storfurstendömet Finland, samt Hårads-Höfding öfver Masko och Wehmo Hårader, Den Edle och Vålborne OLOFF Samuelson WALLENSTJERNA til Hännälöo och Kåperla, födder åhr 1611 den 3 Februar. och i Herranom afleden den 1 Februar. 1687. GUD förlåne honom på den stora Herrans tilkommelse Dag med alla Christtrogna en frögdefull upståndelse.

(b) In hoc sequens exarata est inscriptio: Kongl. Maj:ts Tro-Tjenare och Affessor uti den Kongl. Hofrätt i Storfurstendömet Finland, Vålborne Herr ERIC TIGERSTEDT, år födder den 21 Martii 1640, och i Herranom afled den 10 April 1697.

Erat autem hic TIGERSTEDT antea L. L. O. O. & Græcæ in Regia Academia Aboënsi Professor, tunc FALANDER dictus.

§. IV.

Hinc jam progredimur ad Chorum STÅHLHANDSKIANUM (*a*), qui inter cæteros multum eminet. Heic primum cernere licet splendidissimum monumentum Ståhlhandskianum, ex marmore nigro exquisita arte & multo studio constructum. Repræsentat illud triclinium, supra quo duo simulacra dormientia, Herois videlicet ac Generalis D:ni THORSTANI STÅHLHANDSKE (*b*) & Ejus Conjugis CHRISTINÆ HORN discumbunt. In superiori hujus triclinii limbo instrumenta bellica, tympana & buccinæ ostenduntur. In anteriori parte expressæ sunt effigies duorum infantum, quorum alter cranium hominis mortui, alter autem patinam, pomis repletam, suis gestat manibus. Horum intermedium locum occupant juncta, sicut conjunctissimi fuerunt conjuges (*c*), insignia STÅHLHANDSKIANA & HORNIANA. Latus meridionale insignitur vers. 13. Apocal. XIV Cap. Boreale autem vers. 5. Cap. XLI. Syracidis. Illa Cenotaphii pars, quæ muro infixæ est, præterquam quod imaginibus affabre elaboratis est condecorata, tabulam etjam marmoream complectitur, cui sequens elogium Fortissimi Generalis THORSTANI STÅHLHANDSKE litteris majusculis est inscriptum: Hår ligger begrafven Den Edle och Wålborne, nu salig hos GUD, Herr THORSTEN STÅHLHANDSK, til Hummelfund, Öfwerby och Alten, Kongl. Maj:ts til Swerige General öfwer Svenska och Tyska Cavalleriet, samt Öfwerste
öfwer

öfwer et Regimente til häft och foot, Hwilken i den
 Danfka feigde A:o 1644 den 21 Aprilis på sitt femti-
 jände Ålders åhr uthi Hadersleben faligen aflön-
 de. GUDH Honom med alla Christtrogua en frög-
 defull upståndelse förlåne. Paulo inferius hæc le-
 guntur verba: Detta Monument hafwer Sin Elskeli-
 ge och Salige K. Man til Åhra och åminnelse uprätta
 och förfårdiga låtit Den Edle och Wålborne Fru
 CHRISTINA HORN, Boren til Hapaniemi, Fru til
 Hummelfund och Runogård. Ad parietem Chori
 Australem, ab utraque fenestræ parte, binæ fatis ma-
 gnæ tabulæ ligneæ sunt erectæ, atque veste holoferi-
 ca superinductæ. Priori vexillum Triumphale AR-
 VIDI HORN appensum est, una cum clypeo Ejus
 capitali (d), pluribus Gentilitiis insignibus ad utrum-
 que latus exornato: posterior autem cassidem & tho-
 racem Ståhlhandskianum ostendit. Ex multis aliis
 nobilium Virorum armis Gentilitiis, quæ heic obvia
 sunt, nominasse sufficiat insigne MAGNI KURCS (e),
 ejus vexillum mœstitiæ integrum adhuc heic serva-
 tur, sed absque inscriptione: reliquum ornatum pror-
 fus superfluum splendido huic monumento inepte re-
 eentiori ævo intrusum, silentio, uti par est, jam præ-
 terimus.

(a) Mortuo copiarum Svecanarum in Germa-
 nia Duce THORSTANO STÅHLHANDSCK,
 tori ejus socia CHRISTINA HORN, Anno 1645
 die XI Augusti hunc chorum sibi suæque Familiæ in

peculium, solutis pro eodem 900 thaleris imperialibus, emit, & ferreis inclusit clathris. vid. act. cap. Ecclesiæ Aboëns. Ceterum, qui de eximio hocce Heroë, qui intuitu rapiditatis victoriarum Fulmen belli, si quis alius, nuncupari meretur, plura scire desiderat, perlegat cum dissertationem Cl. Magistri N. BERGSTEDT de vita & meritis illustrissimi Herois, Dñi THORSTANI STAHLHANDSCKE, Abnæ A:o 1774 editam, tum Ephemerides publicas Dadligt Al-lehanda pro A:o 1775.

(b) In vexillo ejus mœstitiæ, quod jam detritum est, conglutinis partibus, superius legitur Rom. XIV: 28. & infra hæc occurrit inscriptio: Der Königl. Majtzt zu Schweden wie auch der Conföderirten in Teutschlandt bey Höchst ermesser Ihro Königl. Majtzt Hoch-ansehnlichen und siegreichen Armée in Teutschland und Dännemarken Bestelter General ober die Cavallerie und Obrist zu Ross und Fuß, Der Wohlgeborne Herr THORSTEN STAHLHANDSCK auf Hummelfund und Alten, ist auf diese Welt gebohren Anno 1594, und nach sechs wochentlichler ausgestandener Kranckheit endlich d. 21. Aprilis 1644. welche der Heilige Ostertag war, nach 9 Uhr Abends zu Hadersleben in Juthland fauft und selig im Herrn entschlaffen seynes Alters 50 jahr. Desßen Körper ist in dieser Kircken zu Ruhe beygelegt, welchem GOTT am den Jungsten Tage mitt allem Christen eine fröliche Auferstehung vorlânen wolle. Hisce etiam verbis, sed lingua vernacula

la conscriptis, pluribusque dictis Biblicis loculus ejus ex stanno eleganter confectus insignitur.

(c) Quantum hunc suum maritum, cum quo tamen exiguo satis tempore juncta fuit, dilexerit CHRISTINA HORN, vel exinde patet, quod quamvis non ita multo post ad secundas nuptias cum Senatore Regni, & Regii Dicafterii Aboënsis Præsidente, Illustrissimo Lib. Bar. D:o JOANNE KURCK transierit, ejusmodi tamen, quæ post annum 1644 plura concessit Templo nostro Cathedrali, litteras has initiales T. S. & C. H. inscribendas curaverit, immo in eodem cum priori Marito requiescere voluerit conditorio.

(d) Hic talem gerit epigraphen: Kongl. Maj:ts Vår Allernådigste Konungs Tro-Man, Öfverste til håst, och förordnad Lands-Höfdinge öfver Westerbots-Låhn och Lappmarkerne, Den Högvalborne Herren, Herr ARFVID HORN, Friherre til Åminne, Herre til Kerckis, Nytskålle, Kandola och Karuna, födder på Kerckis gård den 10 Novembr. 1631 och sählig affömnad på Karuna gård den 17 Mart. 1692.

(e) In illo talis habetur inscriptio: Hans Kongl. Maj:ts Tro-Tjenare och Cornet under Adels Fanan, Den Högvalborne Herren, Herr MAGNUS KURCS, Friherre i Knybahla, Herre til Ekhåf, Lundby och Hapaniemi, år född på Wiborgs Slott den 14 Julii Anno 1658, och sähligen i Herranom affömnad på Ekhåf den 19 Januar. A:o 1677. GUD förlåne honom

nom med alla Christtrogna för **CHRISTI** död en
frögdefull upståndelse.

§. V.

Perlustratis ita breviter quidem, sed pro instituti ratione satis, Sacellis sepulchralibus, qui plagam mundi australem spectant, ad Choros etiam Euroseptemtrionales ordinis ratio jam nos ducit. Inter hos primum sibi locum vindicat Chorus **KURCKIO-HORNIANUS**, quem illustrissimus Regni Svethici Senator, & Regii Dicasterii Aboënsis Præses, D:nus **JOANNES KURCK**, atque Fortissimus belli Dux, Perillustris D:nus **GUSTAVUS HORN** de Kanckas suis impensis exstruendum curarunt. Sciendum autem est, quod non eodem anno, quo de eodem instaurando consilium inierunt, a solo opus mox excitatum, nedum apex eidem adjectus fuerit. Testantur enim Acta Consistorii Ecclesiastici & Templi, locum substructionis jam Anno 1652 pro 200 thaleris argenteis emtum fuisse, prima vero fundamenta An. 1655 posita, totamque structuram duobus post annis fuisse perfectam. In hoc Choro tres clypei Familiae **HORNIANÆ** (a) enitent, una cum armis Gentilitiis Majorum utriusque sexus. Ubi sepulcrum **KURCKIANUM** aperitur, terna ibidem videntur cinerum repositoria ex ære conlata (b), totidemque in conditorio **HORNIANO** (c) monstrantur, quæ singula suis etiam condecorata sunt insignibus.

(a) Eorum primus nullam gerit inscriptionem:

In

In altero autem hæc leguntur: Kongl. Maj:ts Vår Allernådigste Konungs Tro-Man och Öfverste til fot öfver Sudermanlands Regimentet, Den Högwålborne Herre Herr EVERT HORN, Gustafsson, Friherre til Kanckas, Herre til Klackeborg, Tygstad och Nordvik, födder hit til verden i Stetin den 20 Martii Anno 1640, affömnade i Herranom på sin gård Nordvik den 25 Decembr. A:o 1687. Tertium, quod jam in supremo Templi Choro fulget, hæc exornat epigraphæ: Kongl. Maj:ts Tro-Man och Öfverste för den Ridders Adels-fanan i Lijfland, Den Högwålborne Herre, Herr GABRIEL HORN, Evertsön, Friherre af Kanckasöhr, år född efter Christi bördh 1671 den 24 December, och uti den namnkunniga Batalilen wid Gemeuerthåf i Curland slagen den 16 Julii Anno 1705.

(b) Unum illorum a capite has exhibet litteras: J. K. F. T. L. 1652, quas explicat sequens inscriptio ad pedes litteris majusculis: Herr JÖNS KURCK, Friherre til Lempelå, Natus A:o 1590, Denatus 1652. In altero legitur litteris majusculis: Högwålborna Fru LUCRETIA von STAKENBROUCK, Friherrinna til Lempelå, Fru til Lauko och Hedenfjöö, år född den 11 Martii åhr 1614, och affömnade den 18 Augusti A:o 1664. Tertium denique hanc gerit inscriptionem, litteris majusculis expressam: Den Edle och Wålborne Jungfru, Jungfru CHRISTINA KURCK, Friherre Dotter til Lempelå, Jungfru til Lauko och Mahlstaðhnås, född på Ringstad Anno 1617 den 10
C Maji,

Maji, affomnade på sin gård Mahlstadhnäs år 1668 den 8 November.

(c) In horum primo nulla cernitur inscriptio. Alterum, quod exuvias EDVARDI HORNNI continet, eadem insignitur inscriptione, quæ in scuto Ejus jam memorato comparet. Tertium sequentem exhibet epigraphen: Högwålborne Grefwinna och Fru, Fru **MARTA OXENSTJERNA**, Gabriels Dotter, Boren Grefwe Dotter af Chroneborg, Nordwik och Tygstadh, född i Smedhy den 21 Maji anno 1640, affomnade i Stockholm den 9 Januar. A:o 1677.

§. VI.

Choro jam descripto contiguus in Templo Cathedrali Aboënsi est Chorus sepulchralis **GEZELIANUS**. Hunc Illustrissimus Chiliarcha &c. D:nus ac Comes **ARVIDUS WITTENBERG** sibi in sepulchri locum, solutis 450 thal. cupr. an. 1650 primum comparavit, ejus exanime corpus an. 1653 heic sitam invenit requiem. Postmodum in possessionem Templi ex tenore statutorum iterum transiit hic choro. Anno autem 1683 Diœceseos Aboënsis Episcopus & Academiæ Pro-Cancellarius, D:nus Doctor **JOHANNES GEZELIUS**, senior, eundem sibi suisque heredibus in dormitorium, solutis centum thaleris argent. consecravat, ac venusto opere ligneo præmunivit. Parieti, ad Euro-Aquilonem vergenti, appensa est magna tabula, repræsentans gravissimum Mediatoris nostri Sanctissimi certamen in Horto Gethsemane. Exteriore tabulæ hujus limbum pulcherrimæ sculptu-

ræ & quatuor tabellulæ ovales, convenientibus em-
 blematibus distinctæ, exornant. Superne hæc occur-
 runt verba: PER PASSIONEM TUAM, AGONIAM ET
 SUDOREM TUUM SANGUINEUM, LIBERA NOS DO-
 MINE. Ab utraque parte in quatuor tabellulis legun-
 tur sequentia: 1:o SOLUS, HOC CALCANDO, RUBE-
 SCO. 2:o NE MERGANTUR, IMMERGOR. 3:o AR-
 DEO, SED NON CONSUMOR. 4:o VIVIFICUM DO VI-
 VA LIQUOREM, & ad infimum tabulæ limbum: QUI
 IN DIEBUS CARNIS SUÆ DEPRECATIONIBUS ET SUP-
 PPLICATIONIBUS OBLATIS CUM CLAMORE VALIDO
 ET LACRYMIS APUD EUM, QUI POTERAT IPSUM SER-
 VARE A MORTE, ET EXAUDITIS PRECIIS, LIBERA-
 TUS EX METU. QUAMVIS FILIUS ESSET, TAMEN
 EX IIS, QUÆ PASSUS EST, DIDICIT OBEDIENTIAM.
 ET CONSUMMATUS FACTUS EST AUCTOR SALUTIS
 ÆTERNÆ OMNIBUS EI AUSCULANTIUS. HEHR. V:
 7, 8, 9. Versus occasum cernitur major tabula, quæ
 effigiem Præfatis modo memorati vivis depingit colo-
 ribus. In Bibliis apertis, quæ sinistra sua manu te-
 net, sequentia expressa sunt verba: VERBUM DEI
 MANET IN ÆTERNUM. Versus orientem conspiciun-
 tur binæ tabulæ, quarum altera effigiem Filii, Epi-
 scopi itidem Dioceseos Aboënsis & Academiæ Pro-
 Cancellarii, Dni Doctoris JOHANNIS GEZELII
 exhibet. Altera vero sistit Nepotis, Episcopi Bor-
 goënsis Dni Doctoris JOHANNIS GEZELII effigi-
 em. In lapide sepulchrali hæc insculpta est inscri-
 ptio litteris majusculis: INGÅNGEN TIL DENNA SOF-

WEKAMMARE, SOM BISKOPEN, DOCTOR JOHANNES GEZELIUS ANNO 1683 KOEPT FOER SIG OCH SINA ARFWINGAR, OCH ÅR SJELF HÅR KOMMEN TILL HWILA, ANNO 1690. Confr. RHYZELII Episcoposcop.

§. VII.

Ceteris autem facellis sepulcralibus, in Templo Cathedrali Aboënsi obviis, palmam antiquitatis præripit Chorus *Corporis* CHRISTI nuncupatus, quem Sacrarium a præcedenti distingvit. Hunc erexit Episcopus Aboënsis MAGNUS OLAVI TAVAST (*a*) Anno 1425, sicuti sequens comprobatur inscriptio, Cancellis ferreis affabre innexa: Anno dñi mcdxxv magnus Olai epus fecit fieri h. opus HEP MA. DIA. In chori meditullio cernitur etiamnum Præfulis hujus sepulcrum, egregio satis opere constructum, quod olim lapide marmoreo fuit condecoratum (*b*). Prope hoc ad sinistram erat olim Nepotis illius, Episcopi Aboënsis OLAVI Henrici conditorium (*c*), quod Anno 1728 penitus demolitum fuit (*d*). Ambob hæc sepulcra fuerunt lamina ænea, crustæ instar obducta, quam Episcopus Aboënsis, MAGNUS Nicolai Serkilaxensis, prioris ex fratre nepos, de Flandria adducendam curavit. MAGNI OLAI memoriam loquax metallum hoc modo prosecutum fuit: ANNO DOMINI MCCCCLII DIE IX MENSIS MARTII OBIIIT REVERENDUS IN CHRISTO PATER ET DOMINUS, D: NUS MAGNUS D. G. EPISCOPUS ABOËNSIS, HUIUS CAPELLÆ FUNDATOR, QUI SEDIT ANNOS QUADRA-

GINTA. In eodem æramento tale elogium Episcopi OLAVI fuit exaratum: ANNO DOMINI M.C.D.LX DIE XXIV MENSIS FEBR. OBIIT REVERENDUS IN CHRISTO PATER AC DOMINUS OLAVUS, D.G. EPISCOPUS ABÖENSIS. ORATE PRO ISTIS ET CETERIS CHRISTI FIDELIBUS, UT REQUIEM HABEANT CUM BEATIS. Inter alios, qui ex nobili illa Tavastiorum prosapia heic sepulti sunt, est Fortissimus Miles, OLAVUS TAVAST, cujus sepulchri claustro una cum gemina tessera hæc verba erant incisa: ANNO DOMINI MCCCCLXI CRISTINO FI PETRI DE CATHEDRA NOBIL. VIR OLAVUS TAVAST, MILES HOC OBIIT: ORATE PRO EO (e). In etiam choro Eques Auratus & Legifer Fenningiæ HENRICUS, Claudii Filius, HORN de Kanckas inferri optavit, quod tabulæ illius testamentariæ docent (f). Verum, mortuo Præsule MAGNO TAVAST, ad fine suo, consilium mutasse & in Cœnobio Nâdendahlenfi sepeliri ipsum voluisse, acta sequentis ævi haud obscure indicant (g). Ad occidentale chori latus, loco, ubi nunc comparet tumba THORVOESTIANA, ante aliquot annos conspiciebatur Cenotaphium Nobilissimi Chiliarchæ SAMUELIS COKBURNI (h) ex marmore eleganter prorsus factum, cujus adhuc memoriam præter lapidem sepulcralem, imaginem illius exprimentem, tabula quoque, quæ e muro prominet, hoc modo litteris majusculis prosequitur: D. SAMUELI COCKBURNO Scoto, Duci Fortissimo, duorum exercituum Chiliarchæ Præstantissimo, totiusque Svecici exercitus summo Majori, qui post-

C 3

quam

quam Musarum castra cum laude secutus esset, in bello sub Augustissimis CAROLO & GUSTAVO ADOLPHO Svec. Goth. Vandal. Regibus sæliciter vixit annos 23, & pie in pace mortuus est an. ætatis suæ 47, Christi 1621: Joan frater mœrens posuit. Porro: COKBURNE vixit fortis, ast obis ferus, Martem & Minervam Tecum qui condis uno in sepulcro, quo non Scoti tristius, Sveci aut videbunt, nec Poloni lætius. Monumentum hoc COKBURNIANUM efficit deinceps propter adfinitatem PATRICIO OGILVIE, qui idem in solutionem debiti reliquit senatori Urbico TOLPO, & hic porro illud vendidit Professori Aboënsi JOHANNI THORVÖSTE. Hic novo lapide suum texit conditorium, qui talem gerit inscriptionem: D. T. O. M. Nutu: sub hoc lapide in sepulcro meo quiesco JOHANNES JOHAN. THORVÖSTE, Professor Physices in Reg. Acad. Aboënsi, P. & P. in Lundo & Brunckala, Deinceps cum Coniuge carissima BRIGTTIA WETTER, Genitore Liberisque: Quem legitime locum æquisivi corpori vel ossibus Anno 1731. Expectans animi conjunctionem extremo Salvatoris & Judicis JESU CHRISTI die, deinde cum fidelibus resurrectionem, in cœlo beatam mansionem æternamque, credo enim omnia, quæ in lege & Prophetis scripta, spem habens in Deum, mortuorum resurrectionem justorum & injustorum. Act. Cap. XXIV: v. 11, 15, 16. Anno 1732. Versus austrum spectatur speciosum monumentum HORNIANUM, in modum triclinii ex marmo-

re compositum. Superficies ejus repræsentat geminum simulacrum Herois videlicet EDVARDI HORN (i) & Conjugis illius MARGARETHÆ FINCKES (k). Superne e muro prominet tabula, quæ præter insigna eorum Gentilitia, continet quoque Dicta Biblica Johan 3 Cap. v. 16, & 1. Tim. I: 15. Quæ insuper in hoc Sacello adhuc conspiciuntur monimenta, quum minoris sint momenti, eadem in unum fasciculum collecta in nota subsequenti (l) exhibebimus.

(a) Verisimile est, quod Episcopus hic Aboënsis in Choro jam nominato missam instituerit, & sicut ditissimus fuit, lauta stipendia illis assignaverit, qui eam dicerent, in eundem modum, quo Archiepiscopus Upsaliensis JOHANNES Patronis omnibus Regni præbendatos instituit, uti litteræ apud Joh. Hadorph. p. 241 & 242 satis docent.

(b) In eodem hoc tumulo nunc quiescit Nobilissimus Assessor NATT och DAG, cujus corpus, balsamo illitum, cistula ænea contegit.

(c) Instituit ipse altare undecim millium Virginum in Ecclesia Aboënsi. Vid. Chron. JUSTENII.

(d) Post obitum HERMANNI WITTE, Diocæseos Aboënsis Episcopi & Academiæ Pro-Cancellarij, Conjux ejus sepulcrum hocce, solutis 500 thal. cupr. An. 1728 emebat, eoque diruto, egregium tumulum extruendum curavit, in quo ipsa cum suo marito sepulta est. Superne occurrunt binæ tabulæ, quarum altera Salvatorem nostrum flagellatum sistit, altera

vero Præfulem cum isthac inscriptione: D. HERMAN-
NUS WITTE, Episcopus Aboënsis Natus die 7 De-
cember anno 1666, Denatus die 24 Martii A:o 1728.
Supra hæc verba leguntur v. 15, 16 & 17. 1. Tim. I.
Cap. Enimvero post illum temporis decursum ist-
hoc monumentum in aliorum transiit possessionem.

(e) Hanc epigraphen sepulcralem in collecta-
neis Nob. Cancellariæ Regiæ Consilarii & Professio-
ris Dn. SCARINI invenimus.

(f) Vid. DIKMANNI Antiquitat. Ecclesiast.
pag. 208.

(g) Vid. Dissert. de Monasterio Nädendahlenfi
Part. I. p. 25 & 26.

(h) De eximo hocce belli Duce vide inter ali-
os WIDEKINDI Hiltor. Belli Sveco-Moscovitici p.
346. Haud erit reticendum, quod Epitaphium illu-
stris COKBURNI in pariete Chori jam memorati
occidentali, ubi ab initio fuit positum, etiamnum con-
spiciatur. Effigies autem ejus, opere cælato in lapi-
de, qui ipsum texit tumulum expressa, sequiori æ-
vo aptata fuit sepulcro Episcopi TAVASTI; contra
ea monumentum COKBURGIANUM jam tegitur
cippo THORVÖSTIANO.

(i) Memoria imprimis digna est pompa exse-
quialis Fortissimi hujus Ducis, propterea, quod ean-
dem sua præsentia, rarissimo exemplo, splendissimam
reddiderit Rex Svethiæ Augustissimus GUSTAVUS
ADOLPHUS, qui tunc in Finlandia commorabatur.

(k) Quodlibet triclinii hujus latus insignitur di-
cto

æto quodam Biblico. A capite leguntur v. 2. & 3. Psalm. 42, atque hæc verba: HERRE BETEE OSS TINA NÅDE OCH HJELP OSS. Ex adverso Psalm. 84. v. 11. Dextrosum Philip. 3. v. 21. Qua finistram Hjobi 19: v. 25. seq.

(1) Heic obveniunt 1:0 Duo cippi, quorum extimam oram est attrita, ut verba plene legi nequeant. 2:0 Tres cippi: primus hanc gerit inscriptionem: Hår ligger salighe BIRITA Palthws Hustru, som i GUDI affomnade anno MDLXIII, Julii VII. In altero hæc leguntur: Åhren efter Christi byrdh 1589 then 25 Aprilis affomnade i GUDI salig Hustru BIRITA Henrick Hanssons, och ligger hår med sina femb barn begrafwen: hwilkom GUDH en saligh upståndelse för-låne. Et paulo infra Hjobi Cap. XIX: Jag vet, at min Förlossare lefver &c. Tertius hanc sistit epigraphen: Åhren efter CHRIST byrdh 1588 then 6 Martii affomnade i Herranom Saligh Hustru MALIN Hans Olufssons och hvilas under thenne sten til thes GUDZ Son alla Christtroгна af jordene på yttersta dagen til det ewiga lifvet upvåckiandes varder.

§. VIII.

Supereft adhuc unum, a nobis intactum, facellum sepulcrale, in quo describendo erimus tanto breviores, quanto pauciora in eodem occurrunt momenta, quæ nostram merentur considerationem. Dolemus omnino fundatoris nomen, ferreis innexum clathris, yetustate adeo esse exesum, ut aliquot tantum-

modo litteræ superfint, ex quibus vero nullus plane erui potest sensus. Hujus facelli tymbam, quæ caurum spectat, possedit quondam Regii Dicafterii Aboënsis Pro-Præses JOHANNES MUNCK, quæ deinceps jure postliminii rediit ad Templum. Interjecto tempore Senatus Ecclesiasticus eandem donavit Perillustri Majori CLAUDIO JOHANNI WRANGEL, qui Templum pallio missali holoferico & aliis cimeliis dotaverat (a). Nunc idem sepulcrum, egregie exstructum, pertinet ad heredes Consiliarii Collegii Metallici. JAC. JOH. KIJK. Paries, qui orientem spectat, clypeum GYLLENKROKIANUM (b), BIRCKHOLTZIANUM (c), & haud ita pridem STARENSKIÓLDIANUM (d), quarum familiarum dormitoria in isthoc reperiuntur facello, ostentat. Denique duo adhuc cippi heic conspiciuntur, suis inscriptionibus distincti (e).

(a) In hoc sepulcro cernitur oculus æneus, in quo femina quædam nobilis, sed cujus nomen ignoratur, in cineres est redacta.

(b) Hujus inscriptio est talis: Kongl. Maj:ts Tro-Tienäre och Affessor uti then Kongl. Hofrätt i Stor-furstendömet Finlandh, Vålborne Herr ANDREAS GYLLENKROOK til Kaulansu och Kiuselax, födder Anno 1622, och i Herranom affömnad den 21 December Anno 1683. Ipsa tymba prius pertinuit ad Johannem Erici filium, sicut inscriptio lapidis sepulcralis:

lis: Hans Erichson und Christina Erichs Dotter zu Brinckala, luculenter ostendit.

(c) Clypeo adfixa est schedula cum inscriptione: Edle och Vålbördigh HIERONYMUS BIRCKHOLTZ, DEN ÄLDRE, af Yllenæ anno 1639. Fuit hic Judex Territorialis (Landrichter) & in Regio Dicasterio Dorpatensi Assessor.

(d) Nitidum hoc scutum, quod jam in supremum Templi Chorum est translatum, hanc gerit epigraphen: Kongl. Maj:ts Tro-Tienare och Assessor uti then Höglofl. Kongl. Hofrätt i Storfurstendömet Finlandh, nu mera hos GUDH saligh, Edle och Vålborne Herr ELIAS STARENSKJÖLD, år födder hit til verlden i Tillinge och Upland, A:o 1624 den 31 Octobr. och i Herranom affömnade A:o 1692 den 30 Maji.

(e) Alter hanc exhibet inscriptionem: An. 1612 affömnade i Gudhi then Ärlig och vålförståndig Man SIGFRED SIGFREDSSON, fordum Land-Cammererare, hvilkens själ GUDH nådeligen bevare, och en frögdefull upståndelse med alla Christtrogna mildeligen förlåne. Alteri hæc inscripta sunt verba: Denna Sten och rum hörer SIGFRED SIGFREDSSONS Arffvingar til.

S. D. G.

